

FOTO: PRIVAT

Gazprom har uttrykt usikkerhet om EU ønsker økte forsyninger av russisk gass. Selskapets nestleder Alexander Medvedev sier at Russland eventuelt vil finne andre kjøpere. Trusselen kom etter EUs ønsker om å finne alternative energileverandører etter krisen i januar 2009. Da stengte Russland den viktigste gasskorridoren til Europa i to uker som følge av en priskrangel med Europas viktigste gasstransittland, Ukraina. En fjerdedel av EUs gassbehov dekkes nå av Russland, og sju medlemsland er totalt avhengige av russisk gass.

Energisikkerhet og Russland

AV DR. PHILOS OLE GUNNAR AUSTVIK, HØGSKOLEN I LILLEHAMMER

Gazprom manøvrerer dyktig i dette spillet med ambisiøse planer om å styrke sin markedsposisjon og -makt i Europa. Til tross for kraftig fall i olje- og gassprisene har selskapet besluttet å bygge to nye rørledninger til Europa til en samlet kostnad på over 20 milliarder dollar. Nord Stream er den første, og skal gå fra Russland under Østersjøen til Tyskland. Den andre er South Stream som vil gå fra Russlands sørkyst under Svartehavet til Bulgaria, med en splitt til både Sentral-Europa og Italia.

Gazprom ønsker gjennom disse prosjektene å sende gassen offshore direkte til Europa slik at de kan unngå transittland som Ukraina. Dette mener de også vil bedre EUs forsyningssikkerhet. På den annen side vil det gi Russland mulighet til å bli enda mer dominerende i markedet. Medvedev mener at innen 2020 vil Russlands andel av det europeiske gassmarkedet øke fra 26 til 33 prosent.

Byggingen av den første fasen av Nord Stream-rørledningen på russisk grunn er allerede i gang. I januar falt de siste brikkene på plass slik at offshore-prosjekteringen i Østersjøen også kan skyte fart. Planen er at første fase skal levere gass allerede i 2011, selv om dette nok kan bli utsatt noe. Nord Stream eies av et russisk-tysk-nederlandsk konsortium med tysklands tidligere forbundskansler Gerhard Schröder som styreformann. Dette markerer den sterke bilaterale tysk-russiske enigheten om å gjennomføre prosjektet, noe som har skapt stor irritasjon og frykt. Noen polakker kaller den en ny Molotov-Ribbentrop-pakt.

South Stream er ment delvis å erstatte den planlagte utvidelsen av eksisterende Blue Stream som går fra Russland til Tyrkia, men er primært sett på som en rival til Nabucco-prosjektet. De ulike delene av South Stream skal eies av Gazprom i partnerskap blant annet med italienske ENI og nasjonale gasselskaper. Gazprom søker å gjennomføre forundersøkelser i 2010 slik at rørledningen kan fullføres i 2015. Mens EU-kommisjonen beskriver Nord Stream som et *prosjekt av europeisk interesse*, er de mer bekymret for South Stream og den forsterkede avhengigheten av Russland som den vil føre med seg.

Siden 2005 har EU vært en pådriver for Nabucco-ledningen som skal transportere gass fra Det kaspiske havet og Midt-Østen over Tyrkia og Balkan til Østerrike. To viktige fordeler med Nabucco, sett fra EUs side, er at den ikke vil gå over russisk territorium, og at det ikke er russisk gass som skal sendes gjennom den. Slik sett gir Nabucco EU en bedre diversifisering av gasskilder og eiere både på geografisk og politisk nivå enn South Stream. Samtidig oppfattes også Tyrkia av noen som problematisk i sin sentrale beliggenhet mellom de store petroleumsressursene i Sentral-Asia og Den persiske gulfen, og markedene i Europa. White Stream er derfor blitt lansert som et alternativ til Nabucco. Den vil knytte EU og Georgia direkte sammen gjennom en rørledning under Svartehavet. Ukraina støtter White Stream-prosjektet og ser en mulighet til å kunne få gass fra andre land enn Russland i fremtiden.

KART: NABUCCO-PROSJEKTET

NABUCCO: Kan redusere fremtidig økt russisk dominans i gassmarkedene i både øst- og vest-Europa.

Samtidig som EU-kommisjonen insisterer på at avhengigheten av Russland må reduseres, har de en motpart som det er vanskelig å komme seg unna. Gazprom har flere gode kort på hånden. Selskapet har allerede rørledninger og gassproduksjon innenlands som kan levere til South Stream med noen tilleggsinvesteringer, og er en enhetlig aktør i markedet. Hvilken gass som skal leveres til Nabucco eller White Stream, er på sin side uklart, selv om land som Aserbajdsjan og Turkmenistan kan være kandidater i første omgang. Stadig flere hevder imidlertid at Russland bruker sin mektige energiposisjon til å oppnå politisk makt. I tillegg til bygging av nye rørledninger sikrer Gazprom seg også stadig eierandeler i nedstrøms nettverk i Europa og i strategiske gasslagre. De som blir avhengige av Russland i forbruket av en så strategisk viktig vare som naturgass, kan bli offer for politisk utpressing, hevdes det.

Russerne gjør samtidig det som enhver kommersiell markedsaktør også ville gjøre, nemlig sikre seg posisjoner og alternative markeder for å tjene mest mulig penger. Får de det ikke som de vil, kan de rette blikket mer entydig mot voksende markeder i Kina og Asia ellers, heller enn å bli større i Europa. Russland vil sette Asia og Europa opp mot hverandre i konkurransen om russisk gass både fra en økonomisk og politisk interesse. Her går økonomi og politikk hånd i hånd slik de har gjort i alle europeiske land i de tiårene det europeiske gassmarkedet har utviklet seg. Mens russerne holder en struktur på sine beslutninger i gasssektoren tilsvarende som i sovjettiden, ønsker imidlertid EU at markedet skal være mest mulig liberalt og fritt for selskapers initiativ og investeringer.

I dette bildet vil både Nabucco og White Stream møte flere vanskeligheter i sin gjennomføring enn South Stream. Prosjektene må gis betydelig politisk og økonomisk støtte av dem som ønsker å redusere russernes framtidige økte innflytelse i europeiske energimarkeder, herunder EU og USA, dersom de skal gjennomføres i konkurranse med russernes mer sentralstyrte beslutningsstrukturer.